

УКРАЇНА

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ
ПОЛІТИКИ І ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ**

**Вінницький національний аграрний
університет**

Кафедра історії України та філософії

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

**Програма
Навчальної дисципліни для підготовки
бакалаврів напрямку 6.140101
«Готельно-ресторанна справа»**

Вінниця – 2013

ББК: 63.3 (Ч УКР)

УДК: 94: 371.214. 4 (477)

Історія України. Програма навчальної дисципліни для підготовки бакалаврів напрямку:

6.140101 – „Готельно-ресторанна справа”. – Вінниця: ВНАУ, 2013. – 25 с.

Програму підготували: доктор історичних наук, професор Левчук К.І.

кандидат історичних наук, доцент Джос Ф.Х.

асистент Муханов В.М.

Вінницький національний аграрний університет

Рецензенти: **Легун Ю.В.**, д.і.н., директор державного архіву Вінницької області;

Мазур А.Г., д.е.н., директор ННІ менеджменту, адміністрування та права
ВНАУ.

РЕКОМЕНДОВАНО

Навчально-методичною комісією Вінницького національного
аграрного університету протокол № ____ від _____ 2013 р.

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»**

<i>Галузь знань, напрями підготовки, спеціальність, ОКР</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>	<i>Види навчальної діяльності студентів з дисципліни та обсяги годин</i>
<p>Галузь знань - 1401 «Сфера обслуговування» Напрям підготовки - 6.140101 «Готельно- ресторанна справа» Освітньо- кваліфікаційний рівень - «бакалавр»</p>	<p>Нормативна навчальна дисципліна</p> <p>Загальний обсяг навчального часу - 108 год / 3 кред. ECST</p> <p>Модуль (1) - навчальні заняття Змістові модулі - 2 Вивчається в першому семестрі</p>	<p>Теоретичне навчання (лекції) - 16 год. Семінарські заняття - 28 год.</p> <p>Форми підсумкових контрольних заходів Теоретичне навчання <i>екзамен</i></p>

ПЕРЕДМОВА

Навчальна програма з дисципліни „Історія України” має на меті привернути увагу викладачів і студентів до актуальних проблем вивчення вітчизняної історії у вищій школі. Це питання є тим більш нагальним з огляду на значне скорочення аудиторних годин, які виділяються на вивчення історії України.

Навчальна програма з історії України побудована з врахуванням тісного взаємозв'язку теоретико-методологічних, методичних, історіографічних та конкретно-історичних аспектів курсу. Вона спирається на новітні методологічні засади, здобутки сучасної української та зарубіжної наукової історичної думки, активне впровадження в навчальний процес кредитно-модульної системи.

Дана навчальна програма з курсу „Історія України” покликана, насамперед, сприяти активізації процесу формування методологічної культури історичного мислення студентів.

Сучасний розвитку українського суспільства, його актуальні проблеми формування активної, творчої особистості, забезпечення виконання нею необхідних загальносоціальних функцій сьогодні вимагають глибоких, радикальних змін у змісті та якості історичних знань, посилення їх філософсько-аналітичного, інтелектуального спрямування. Такими знаннями-каталізаторами є, на наш погляд, знання, які розкривають процес наукового пошуку історичної істини. Саме постійний, безперервний, цілеспрямований науковий пошук, який прогнозує всі активні форми та методи навчання, повинен стати філософським каменем історичної освіти у вищих навчальних закладах.

Значні можливості для спільного наукового пошуку, в якому беруть участь викладачі та студенти, відкриваються при вивченні гостроактуальних, дискусійних історичних проблем.

Одна з найважливіших функцій наукового пошуку в процесі вивчення історичного матеріалу полягає, з нашої точки зору, у формуванні масштабного історичного мислення, яке віддає пріоритет не конкретно-історичним деталям

(але це зовсім не означає, що воно їх ігнорує), а методологічним, концептуальним аспектам проблеми. Масштабне історичне мислення, на протигагу мисленню локальному, здійснює вільний перебіг у системі історичних координат розвитку цивілізації, враховує раціональні, логічні, психологічні, інтуїтивні та інші фактори, які беруть участь у формуванні та генезі історичного пізнання.

Науковий пошук сприяє також виникненню психологічного відчуття динамізму багатобарвного історичного процесу, його реалістичного сприйняття. Він посилює розуміння того, що в історичні події, етапи неможливо внести корективи, але завжди залишається можливість поглибленого їх вивчення, творчої інтерпретації. Нарешті, науковий пошук допомагає вийти із ретроспективи в сучасність через усвідомлення нашого минулого і його подолання.

Таким чином, свідомий, зацікавлений потяг до наукового пошуку, його трансформація в саморефлексію є важливою умовою забезпечення творчого, якісного характеру історичних знань, формування та розвитку активного, аналітичного, динамічного історичного мислення.

Отже, вивчення історії України – це постійний рух науково обґрунтованої думки, це вміння аналізувати різні альтернативні точки зору на ту чи іншу історичну проблему, це конструктивні, плідні дискусії, які наближають нас до історичної істини.

Метою вивчення курсу „Історія України” є глибоке засвоєння і розуміння студентами історії виникнення і формування українського народу та української державності, утвердження національної самобутності, висвітлення політичної діяльності класів і соціальних груп в Україні на певних етапах історичного розвитку. Загальне покликання курсу полягає в тому, щоб на основі процесів гуманізації вищої школи, інтеграції професійної і соціально-гуманітарної підготовки, покращення змісту і структури навчальної дисципліни, використання досягнень світової і вітчизняної думки, загальнолюдських цінностей, здійснити підготовку висококваліфікованих спеціалістів для агропромислового комплексу.

У результаті вивчення курсу „Історії України” студент повинен:

з н а т и:

- основні теоретичні положення;
- важливі вузлові проблеми усіх тем програми;
- загальні закономірності історичного розвитку;
- складні та суперечливі явища;
- процеси в історії суспільно-політичного та культурного життя України у взаємозв’язку зі світовою цивілізацією;
- тенденції економічного розвитку України і, особливо, її агропромислового комплексу;
- добре орієнтуватись в історичних джерелах і новітній науковій літературі;

в м і т и:

- синтезувати набуті знання у відповідне світосприйняття та високу політичну культуру;
- творчо застосовувати набуті знання з історії України у повсякденній діяльності для орієнтації у суспільно-політичному житті;
- оцінюванні суспільних явищ, подій;
- формувати власну наукову позицію щодо актуальних політичних проблем сьогодення;
- самостійно осмислювати закономірності історичного розвитку.

Предметом історії України є вивчення закономірності та особливості соціально-економічних, національно-культурних та державницько-політичних процесів на українських землях на різних етапах історичного розвитку українського суспільства.

За основу програми взято „Історія України”. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців в аграрних навчальних закладах III-IV рівнів акредитації Міністерства аграрної політики України. Київ. „Аграрна освіта”. 2003.

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

Модуль		Змістовий модуль		Види навчальних занять і самостійної роботи та обсяги годин на них			
№	Назва	№	Назва	лекції	семінари	Самостійна робота підготовка до занять	Разом
1.	Навчальні заняття (модуль1)	1.1.	Витоки українського народу та його державність.	8	14	32	54
		1.1.1.	України. Східні слов'яни.	1	2	4	7
		1.1.2.	Утворення Київської Русі її піднесення, втрата політичної єдності та державності	1	2	8	11
		1.1.3.	Українські землі в Литовсько-польську добу. Українська національна революція середини XVII ст. Створення козацької держави	2	4	8	14
		1.1.4.	Українська козацька держава (друга половина XVII- XVIII ст.). Втрата Україною державності	2	4	8	14
		1.1.5.	Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Початок національного відродження (XIX ст.)	2	2	4	8
2	Навчальні заняття (модуль2)	2.2.	Україна на шляху до незалежності.	8	14	32	54
		2.2.1	Україна на початку ХХ ст. Українська національно-демократична революція 1917-1920 рр. Боротьба за державність	2	4	4	10
		2.2.2	Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток українських земель у 20-30-ті роки ХХ ст.	2	2	8	12
		2.2.3	Друга світова війна. Україна в роки Великої Вітчизняної війни та період післявоєнної відбудови (1939-1950 рр.)	2	2	4	8
		2.2.4	Соціально-економічні та політичні процеси в Радянській Україні (1950-1980-х рр.)	1	2	8	7
		2.2.5	Відродження державності України. Економічний та політичний розвиток України в умовах незалежності (1991-2013 рр.)	1	4	8	7
Всього годин з дисципліни				16	28	64	108

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАВДАННЯ (лекції)

Тема 1. Первіснообщинний лад на території України. Східні слов'яни.

Початок формування людської цивілізації на території України. Первісні люди та їх спосіб життя.

Неолітична революція. Племена трипільської культури. Традиції трипільської культури в культурах пізніших народів. Розвиток землеробства і скотарства. Суспільні поділи праці.

Населення доби раннього залізного віку на території України. Кіммерійці, скіфи, сармати. Перші державні утворення. Економічні зв'язки з країнами Середземномор'я та Середньої Азії. Античні міста – держави в Північному Причорномор'ї.

Найдавніші писемні та археологічні джерела про слов'ян. Проблема „прабатьківщини” слов'ян в історіографії. Відокремлення східних слов'ян, їх звичаї, вірування, побут. Антський племінний союз та його значення у формуванні української державності. Боротьба антів з готами, гунами, аварами. Східнослов'янські племена і державно-племінні союзи VI-IX ст.

Тема 2. Утворення Київської Русі її піднесення, втрата політичної єдності та державності

Історичні передумови утворення Київської Русі. Походження термінів „Русь”, „Руська земля”. Становлення Києва як політичного центру східнослов'янських племінних союзів.

Історичні версії та гіпотези походження Київської Русі. Сутність норманської теорії та її опоненти. Хозарська гіпотеза та її оцінка в історичній літературі.

Основні етапи становлення Давньоруської держави. Характерні риси соціально-економічного розвитку Київської Русі. Соціальна структура населення. Внутрішня та зовнішня політика князів Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого та Ярослава Мудрого.

Суспільно-політичні відносини в Київській державі. Політичний устрій. Інститути державної влади. Центральна та регіональна влада. Народні рухи. Економічний розвиток Київської Русі. Сільське господарство провідна галузь економіки давньоруської держави. Землекористування в Київській Русі. Хрещення Київської Русі та його історичне значення. Характерні риси та особливості розвитку культури. Міжнародні зв'язки. Причини та наслідки політичної роздробленості. Перші згадки про етнотопонім „Україна”. Історичне значення Київської Русі у формуванні державотворчих традицій українського народу.

Утворення, піднесення та занепад Галицько-Волинської держави. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславовичів. Ярослав Осмомисл. Політичні підсумки князювання Романа Мстиславовича та Данила Романовича. Суспільно-політичний і адміністративно-територіальний устрій Галицько-Волинського князівства. Характерні риси та наслідки внутрішньополітичної боротьби за владу. Історичне значення Галицько-Волинського князівства у формуванні української державності.

Тема 3. Українські землі в Литовсько-польську добу. Українська національна революція середини XVII ст. Створення козацької держави

Перехід українських земель XIII-XIV ст. під владу Литви. Політичний устрій Великого князівства Литовського. Особливості перебування українських земель у його складі. Причини прийняття Кревської та Люблінської уній та їх наслідки для України. Вхідження України до складу Речі Посполитої. Виникнення і діяльність братств. Берестейська церковна унія. Створення греко-католицької церкви та її значення в житті України. Історичні передумови та джерела виникнення українського козацтва. Етапи його становлення та розвитку. Заснування Запорозької Січі як зародку національної держави. Суспільно-політична організація українського козацтва. Державотворчі тенденції в його діяльності. Особливості козацтва як нової української політичної сили.

Соціально-економічні та соціально-політичні передумови Української національної революції XVII ст. Стратегічна мета революції, її причини, періодизація та особливості здійснення. Роль і місце Української національної революції у вітчизняній та європейській історії. Формування Української козацької держави, її ознаки. Національна ідея Б. Хмельницького. Сутність українсько-російського договору 1654 р. та його наслідки для України. Оцінка Переяславської угоди в історичній літературі.

Тема 4. Українська козацька держава (друга половина XVII-XVIII ст.). Втрата Україною державності

Політична криза в Україні. Боротьба за гетьманську владу. Доба Руїни в політичній історії України. Причини та наслідки територіально-політичного розколу України. Внутрішня та зовнішня політика гетьмана І. Виговського, Ю. Хмельницького, П. Тетері, І. Брюховецького, П. Дорошенка, Д. Многогрішного, І. Самойловича.

Суспільно-політичний устрій Лівобережної України наприкінці XVII – початку XVIII ст. Особливості внутрішньої та зовнішньої політики гетьмана І. Мазепи. Наступ російського царизму на політичну автономію України. Національна ідея І. Мазепи. Російсько-шведська війна. Полтавська битва та її наслідки для України.

Обрання гетьманом І. Скоропадського. Пилип Орлик та його Конституція України.

Основні етапи інкорпораційної політики царизму щодо України. Утворення Малоросійської колегії на чолі з С. Вельяміновим. Наказний гетьман П. Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства. Гетьман Д. Апостол та його правління.

Останній гетьман України К. Розумовський. Обмеження козацького самоврядування на Слобожанщині. Руйнація політико-адміністративного устрою України. Ліквідація царизмом Гетьманщини та Запорозької Січі. Причини та наслідки ліквідації української державності.

Національно-визвольна і антикріпосницька боротьба в Україні в середині та другій половині XVIII ст.

Вплив російсько-турецьких війн 1768-1794 і 1787-1791 рр. на долю України.

Територіально-політичні поділи Речі Посполитої. Входження українських земель в державну структуру Російської та Австрійської імперій.

Культура України другої половини XVII ст.

Тема 5. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Початок національного відродження (XIX ст.)

Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі іноземних держав. Стан в сільському господарстві. Початок наукового та експериментального дослідження вирощування сої в Російській імперії в кінці XIX століття. Розвиток товарних відносин і криза феодальної системи господарства в Наддніпрянщині в першій половині XIX ст. Загострення соціальних суперечностей. Антикріпосницька боротьба селян під проводом У. Кармелюка.

Участь українського населення у війні 1812 р. Декабристи в Україні. „Південне товариство”. „Товариство об'єднаних слов'ян”. Українське питання в програмних документах декабристів.

Початок українського національного відродження. Програмні документи Кирило-Мефодіївського товариства та його діяльність. Криза кріпосницького господарювання в Східній Галичині. Особливості процесу національного відродження на західноукраїнських землях. Діяльність „Руської трійці”. Вплив європейських революцій 1848-1849 рр. на соціально-політичне життя в Західній Україні. Формування політичного світогляду українців. Виникнення Головної руської ради (ГРР). Соціально-економічні реформи 60-70-х рр.. XIX ст. в Російській імперії та їх особливості в Україні. Розвиток капіталізму у промисловості і сільському господарстві. Основні тенденції суспільно-політичного розвитку Наддніпрянщини в другій

половині XIX ст. Громадівський рух. Українське народництво та його еволюція. Історичні та ідейні попередники українських та російських політичних партій. Створення та діяльність політичного товариства „Братство тарасівців”. Першопочатки українського ліберально-демократичного руху. Формування російських політичних організацій соціал-демократичного та народницького спрямування.

Основні риси соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель в другій половині XIX ст. Історичні передумови та особливості формування політичного руху в Східній Галичині. Конституційні реформи в Австро-Угорщині та їх вплив на суспільно-політичне життя в Західній Україні. Народовці і москвофіли. Українська політична думка в Східній Галичині в другій половині XIX ст. Створення та основні напрямки діяльності українських партій Східної Галичини наприкінці XIX ст.

Тема 6. Україна на початку XX ст. Українська національно-демократична революція 1917-1920 рр. Боротьба за державність

Основні риси соціально-економічного розвитку України на початку XX ст. Виникнення українських політичних партій Наддніпрянщини та їх програмні вимоги з національного питання. Діяльність загальноукраїнських політичних партій і організацій. Розвиток робітничого, селянського і загальнодемократичного руху. Революційні події Першої російської революції в Україні: виступи робітників, селян, солдатів і матросів. Стратегія і тактика українських та російських політичних партій у 1905-1907 рр. Активізація національно-визвольного руху: розвиток української легальної преси, видавнича діяльність, створення „просвіт”. Українська парламентська громада в I та II Державних думах та її політична платформа. Столипінська реформа та особливості її проведення в Україні. Соціально-економічне становище західноукраїнських земель. Політичне життя Східної Галичини і Буковини. Протистояння українських і польських партій. Економічне становище України в роки Першої світової війни. Руйнація народного

господарства. Політичні партії і організації в Україні у роки Першої світової війни. Переслідування окупаційною владою українського громадсько-політичного та культурного життя. Лютнева революція 1917 р. в Україні: передумови, хід, специфіка і наслідки.

Концептуальні засади вивчення історії визвольних змагань 1917-1920 рр. Причини, характер, мета Української революції, її періодизація. Утворення Центральної Ради та її державотворча діяльність. Політична програма Центральної Ради. Відносини Центральної Ради з Раднаркомом Росії. Проголошення Української Народної Республіки (УНР). Війна більшовицької Росії проти УНР і перший прихід радянської влади в Україну. Брестський мирний договір. Вступ німецьких і австро-угорських військ в Україну. Прийняття Конституції УНР. Розпуск Центральної Ради, причини її поразки.

Історичні обставини гетьманського перевороту. Природа гетьманського режиму. Внутрішня і зовнішня політика уряду Української держави. Мирні переговори з радянською Росією. Політична криза Гетьманату. Утворення Директорії, її внутрішня та зовнішня політика. Друга війна з радянською Росією. Причини поразки Директорії.

Національно-визвольний рух в західноукраїнських землях у 1917-1918 рр. Проголошення ЗУНР. Західноукраїнські політичні партії, їх програми і соціальна база. Українсько-польська війна. „Акт злуки” УНР і ЗУНР та його історичне значення. Селянсько-повстанський рух в Україні в 1918-1919 рр.

Протистояння національно-демократичної та радянської моделей державності в Україні в 1919-1920 рр. Остаточне відновлення Радянської влади. Варшавська угода УНР з Польщею. Радянсько-польська війна. Розгром військ Врангеля і Махна. Історичне значення Української революції 1917-1920 рр.

Тема 7. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток українських земель у 20-30-ті роки ХХ ст.

Соціально-економічне та політичне становище Радянської України на початку 20-х років. Перехід до нової економічної політики. Сутність НЕПу та його особливості в Україні. Голод 1921-1923 рр., його причини і наслідки. Зміцнення радянського ладу в Україні. Вхідження УРСР до складу СРСР. Остаточна втрата нею незалежності. Утвердження політичної монополії більшовиків. Комуністична партія у політичній системі СРСР та Радянської України. Ідейно-політична боротьба у більшовицькій партії та її наслідки. Альтернативні політичні течії в лавах КП(б)У. Сутність націонал-ухильництва та його доля.

Формування командно-адміністративної системи в економіці. Політичні цілі індустріалізації. Запровадження нового господарського механізму в націоналізованій економіці. Проблема мотивації праці. Феномен „соціалістичного змагання”. Ізотовський та Стаханівський рухи. Підсумки індустріалізації в Україні. Політичні цілі колективізації. Основні етапи її проведення та засоби експропріації селянства. Колгоспи в системі командної економіки. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні: причини та наслідки. Запровадження вирощування білкової та кормової культури сої в Центральних областях України. Суперечливий характер розвитку соціально-адміністративної системи в Україні.

Політика коренізації, її особливості та наслідки. Політичні цілі „культурної революції”. Ідеологія і культура. Боротьба компартійно-радянського керівництва з національно-культурним відродженням. Трагічна доля української інтелігенції. Умови і результати культурного розвитку УРСР в 30-х роках.

Сутність тоталітарного режиму, його характерні риси та особливості в Україні. Структура тоталітарної влади. Політичні процеси в 30-х роках в УРСР.

Західноукраїнські землі у міжвоєнний період. Національна політика Польщі, Румунії, Чехословаччини на окупованих українських землях. Соціально-політичний рух на західноукраїнських землях в 20-30-х рр. Діяльність політичних партій та громадських об'єднань. Український націоналізм у міжвоєнні роки. Створення Організації українських націоналістів (ОУН). Програмні засади та політична діяльність ОУН. Греко-католицька церква в суспільно-політичному житті Західної України. Становище українців Буковини та Закарпаття. Проголошення автономії Карпатської України. Карпатська Січ.

Тема 8. Друга світова війна. Україна в роки Великої Вітчизняної війни та період післявоєнної відбудови (1939-1950 рр.)

Геополітичне становище України напередодні Другої світової війни. Українське питання в політиці європейських держав. Україна в планах фашистської Німеччини. Радянсько-німецькі договори 1939 р. і західноукраїнські землі. Пакт Ріббентропа-Молотова. Таємний протокол до пакту і питання українських земель. Причини і початок Другої світової війни. Україна в перші роки Другої світової війни. Радянізація західноукраїнських земель. Історичне значення возз'єднання українських земель у 1939-1940 рр.

Напад Німеччини на СРСР. Початок Великої Вітчизняної війни. Причини поразок Червоної Армії на першому її етапі. Бойові дії радянських військ 1941-1944 рр. на території Радянської України.

Встановлення німецького окупаційного режиму в Україні та його злочинні дії. План „Ост”. Адміністративно-територіальний устрій окупованої України.

Виникнення та діяльність підпільних партійних організацій й партизанських з'єднань. Створення та бойові дії збройних формувань Української повстанської армії (УПА). Звільнення України від окупації та завершення військових дій у Європі. Перемога СРСР та країн антигітлерівської коаліції у Другій світовій війні. Головні соціально-

економічні та політичні наслідки Другої світової війни. Вклад українського народу в розгром нацистської Німеччини. Втрати України у Великій Вітчизняній війні.

Міжнародне становище України після Другої світової війни. Повоєнні територіально-політичні зміни на українських землях.

Основні напрямки зовнішньополітичної діяльності УРСР. Її участь в створенні ООН та інших міжнародних організацій. Відбудова народного господарства України. Голод 1946-1947 рр.

Тема 9. Соціально-економічні та політичні процеси в Радянській Україні (1950-1980-х рр.)

Економічний розвиток України в 50-х роках. Критика культу особи Сталіна. Початок реабілітації жертв сталінських репресій. Суперечливий і непослідовний характер реформ М.С. Хрущова. Заходи щодо удосконалення управління і модернізації промисловості. Внесок України в освоєння цілинних земель східних регіонів СРСР. Характер реформ в сільському господарстві. Розгортання житлового будівництва у містах на індустріальній основі. Запровадження нової системи пенсійного забезпечення. Стан вирішення соціальних проблем села.

Основні риси суспільно-політичного життя УРСР в умовах десталінізації. Зародження руху „шестидесятників” та їх роль у громадському житті. УРСР в умовах поглиблення системної кризи радянського ладу (1965-1985 рр.).

Історична оцінка діяльності П. Шелеста та В. Щербицького.

Суперечливий характер та незавершеність реформи 60-х років. Гальмування процесу реабілітації, замовчування злочинної діяльності сталінського режиму.

Уповільнення темпів розвитку промисловості, деформації в структурі економіки. Сировинний характер радянського експорту. Наростання екологічної небезпеки. Екстенсивний розвиток сільського господарства. Нові

тенденції в діяльності українського опозиційного руху. Політичні репресії 60-70-х років проти правозахисників і дисидентів.

Національна політика, розвиток освіти, науки і культури. Зміст, мета та основні етапи перебудови в СРСР. „Нове мислення”. Особливості перебудованого процесу в Україні. Початкові цілі і кінцеві результати „перебудови” в сфері економіки. Загострення економічної кризи. Падіння життєвого рівня населення. Катастрофа на Чорнобильській АЕС та її наслідки. Прийняття в УРСР Закону про мови в 1989 р. Послаблення цензури. Пом’якшення політики в релігійній сфері. Пробудження національної свідомості політичних в’язнів. Викриття злочинів тоталітарного режиму. Зростання політичної активності українського суспільства. Гальмування перебудованих процесів в Україні. Радикалізація суспільно-політичних рухів в Україні. Виникнення Народного Руху України за перебудову. Крах КПРС та Компартії України. Утворення нових політичних партій та громадських об’єднань. Реформа виборчої системи. Вибори до Верховної Ради УРСР. Формування парламентської опозиції – „Народної Ради”. Прийняття Декларації про державний суверенітет України в 1990 р. Курс національно-демократичних сил на утворення самостійної держави.

Тема 10. Відродження державності України. Економічний та політичний розвиток України в умовах незалежності (1991-2011 рр.)

Серпневі події 1991 р. в Москві та їх політичні наслідки для України. Проголошення незалежності України. Підсумки загальноукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. Ліквідація СРСР і утворення Співдружності Незалежних Держав (СНД).

Зовнішньополітичний курс України. Відносини з Росією і США. Набуття Україною без’ядерного статусу. Її участь у миротворчих акціях ООН. Україна в Раді Європи.

Успіхи і труднощі розгортання державотворчих процесів. Формування інститутів державності. Політична ситуація в Україні у перші

роки незалежності. Вибори першого президента України. Характер влади в пострадянський період. Вибори президента України у 1994 р.

Особливості внутрішньополітичного життя в Україні в другій половині 90-х років. Прийняття Нової Конституції України в 1996 р. та її історичне значення. Вибори до Верховної Ради 1998 р. і вибори Президента України 1999 р.

Етапи становлення української багатопартійності, її особливості. Програмні засади та основні напрямки діяльності найвпливовіших українських політичних партій.

Економічний стан держави. Причини загострення економічної кризи. Проблема енергоносіїв. Трансформація економіки з командної в ринкову. Проблема державної і приватної власності. Курс соціально-економічних реформ президента Л. Кучми. Економічна політика урядів В. Пустовойтенка, В. Ющенко, В. Януковича, Ю. Тимошенко.

Загострення політичної кризи восени 2004 р. та переростання її в мирну національно-демократичну акцію протесту в грудні 2004 р. Прихід до влади помаранчевої команди на чолі з В. Ющенком. Характер і зміст внутрішньої і зовнішньої політики нової влади. Політична і економічна криза в Україні у 2005-2010 рр. Обрання В. Януковича Президентом України в 2010 р. Курс на політичні та економічні реформи уряду М. Азарова.

Орієнтовна тематика семінарських занять з курсу „Історія України”

Тема 1. Первісне суспільство і перші державні утворення на території України (1 млн. рр. до н. е. – IX ст. н.е.)

План

1. Джерела та наукова періодизація історії України
2. Первісна епоха на території України.
3. Грецька колонізація Північного Причорномор'я.
4. Походження, розселення та устрій східних слов'ян.
5. Перші державні об'єднання східних слов'ян.

Тема 2. Зародження державності на землях України.

Київська Русь (IX-XIV ст.)

1. Передумови утворення загально руської держави та теорії її походження.
2. Соціально-економічний розвиток Київської Русі.
3. Політична система на Русі та зовнішньополітична діяльність київських князів.
4. Утворення, піднесення та занепад Галицько-Волинського князівства.
5. Феодальна роздробленість Русі (XII-XIV ст.).

Тема 3. Литовсько-польська доба в українській історії (XIV-XVII ст.)

План

1. Розчленування українських земель XIV-XV ст.
2. Особливості перебування українських земель у складі Великого князівства Литовського.
3. Етапи об'єднання Литви та Польщі. Кревська, Городельська, Люблінська унії та їх наслідки для України.
4. Церковне життя в Україні. Берестейська церковна унія 1596 року.
5. Соціально-економічні та політичні передумови виникнення українського козацтва. Утворення Запорозької Січі, її адміністративний та військовий устрій, історичне значення.

Тема 4. Українська національна революція у XVII ст.

План

1. Причини, характер, рушійні сили та етапи революції.
2. Початковий етап революції (1648-1649 рр.) під керівництвом Б. Хмельницького.
3. Формування Української козацько-гетьманської держави, її ознаки. Внутрішня та зовнішня політика козацької держави.
4. Основні битви 1651-1653 рр. та їх наслідки для України.
5. Україно-московські зв'язки в роки війни. Переяславська Рада 1654 р. Березневі статті та їх оцінка.

Тема 5. Козацько-гетьманська держава та її зносини із зовнішнім світом (1657-1676 рр.)

План

1. Гетьманування І. Виговського та Ю. Хмельницького.
2. Наслідки громадянської війни в Україні. Руїна. Боротьба П. Дорошенка за соборність українських земель.
3. Адміністративно-територіальний та політичний устрій Гетьманщини. Її соціально-економічне становище.
4. Криза і причина поразки української революції XVII ст., її особливості та

історичне значення.

Тема 6. Наступ царизму на українську державність в кінці XVII-XVIII ст. Втрата української незалежності

План

1. Правління гетьмана І. Мазепа. Коломацькі статті 1687 р., їх оцінка.
2. Участь України у Північній війні 1700-1721 рр. Союз І. Мазепа з Карлом XII. Оцінка та наслідки битви під Полтавою.
3. Наступ російського царизму на політичну автономію України. Ліквідація Гетьманщини. Втрата державної автономії України.
4. Правобережні та західноукраїнські землі під владою Польщі в другій половині XVII-XVIII ст.

Тема 7. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (кін. XVIII–XIX ст.)

План

1. Національно-визвольний рух в Наддніпрянській Україні:
  - декабристський рух в Україні;
  - Кирило-Мефодіївське товариство;
  - українські громади, становлення української нації;
  - діяльність “Основи”.
2. Розвиток національно-визвольного руху в Західній Україні:
  - “Руська трійця”;
  - діяльність “народовців” та “москвофілів”.
3. Революційно-демократичний рух в Україні в другій пол. XIX ст.
4. Імперські реформи та капіталізація економіки України, особливості економічного розвитку України.

Тема 8. Україна на початку XX ст. Перша світова війна.

План

1. Активізація національного та суспільно-політичного руху в Україні на початку XX ст., утворення українських політичних партій.
2. Україна в роки першої російської революції 1905-1907 рр.: стратегія і тактика різних політичних сил в революції.
3. Аграрна реформа П. Столипіна, її політичні та економічні наслідки для України.
4. Україна в Першій світовій війні.

Тема 9. Українська національно-демократична революція 1917-1920 рр. Боротьба за відродження державності України

План

1. Лютнева революція в Росії. Політична ситуація в Україні після повалення самодержавства.
2. Створення та діяльність Української Центральної Ради. Універсали ЦР.
3. Австро-німецька окупація України. Гетьманський переворот.
4. Директорія, її внутрішня та зовнішня політика. Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р.
5. Радянсько-польська війна. Перемога більшовиків в Україні. Уроки і наслідки революції.

Тема 10. Суспільно-політичний та економічний розвиток України у 20-30-х рр. ХХ ст.

План

1. Радянська Україна в новій системі міжнародних відносин. Союзний договір від 30 грудня 1922 р., його оцінка.
2. Соціально-економічні перетворення в Україні на основі НЕП.
3. Сталінська політика індустріалізації і її прорахунки та недоліки.
4. Масові репресії 30-х рр. в Україні. Її наслідки.

Тема 11. Друга світова війна. Україна в роки Великої Вітчизняної війни (1939-1945 рр.)

План

1. Причини та початок Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р., їх наслідки для західноукраїнських земель.
2. Початок бойових дій на території України, оборонні бої.
3. Фашистський окупаційний режим і анти нацистський опір в Україні.
4. Визволення України від німецько-фашистських загарбників. Внесок українського народу в розгром німецького фашизму.
5. Підсумки та уроки Другої світової війни.

Тема 12. Україна в складі СРСР (1945-1985 рр.)

План

1. Україна в системі міжнародних відносин. Возз'єднання українських земель.
2. Труднощі відбудовчого періоду в Україні. Голод 1946-1947 рр.
3. Соціально-економічні перетворення та національна політика в західних областях України. Дії ОУН–УПА.
4. Спроби лібералізації суспільно-політичного життя 50-60-х рр. Зародження дисидентства.
5. Запровадження господарських реформ в 60-80-х рр. Наростання соціальних проблем. Згорання демократії.

Тема 13. Поглиблення кризи тоталітаризму в СРСР і проголошення незалежності України (1985-1991 рр.)

План

1. Дисидентський, правозахисний та національно-визвольний рух в Україні 80-х рр.
2. Процес перебудови. Перші кроки демократизації суспільства.
3. Зростання суспільно-політичної активності населення України в кінці 80-х – на поч. 90-х рр.
4. Декларація про державний суверенітет України. Акт проголошення незалежності України.

Тема 14. Україна в умовах розбудови незалежності (1991-2013 рр.)

План

1. Розбудова української державності. Прийняття Нової Конституції України.
2. Економічна ситуація в Україні.
3. Суспільно-політичні рухи та політичні партії України в сучасних умовах. Міжнаціональні відносини.

4. Проблеми політичної реформи в Україні. Перехід до парламентсько-президентської республіки. Вибори президентів України 2004-2010 рр.
5. Україна на міжнародній арені.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

(реферати)

1. Трипільська культура.
2. Заснування і розвиток Києва.
3. Князі Дір і Аскольд.
4. Княгиня Ольга та її реформи.
5. Християнізація Русі та її наслідки.
6. Володимир Мономах.
7. Історичний портрет Данила Галицького.
8. Політика Польщі щодо українських земель.
9. Братства та їх роль у національному культурному житті.
10. Перший козацький гетьман Дмитро Вишневецький.
11. Козацька символіка.
12. Історичні портрети: П. Сагайдачного, С. Наливайка.
13. Битва під Берестечком та її місце в визвольній війні.
14. Полководець І. Богун.
15. Вплив політики Б. Хмельницького на формування української нації.
Політичні портрети гетьманів:
  - І Виговського;
  - Ю. Хмельницького;
  - П. Дорошенка.
16. Пилип Орлик і його „Конституція”.
17. Наказний Гетьман – П. Полуботок.
18. Останній Гетьман – К. Розумовський. Т. Шевченко в історії України.
19. Селянська реформа 1861 р. в Україні.
20. Реформи Йосипа II в Західній Україні.
21. Концепція соціалізму М. Драгоманова.
22. Питання державності в програмі політичних партій України.
23. Основні революційні події в Україні в 1905-1907 рр.
24. Класи і партії в умовах Першої світової війни.
25. Історичні особи в українській революції:
  - М.С. Грушевський;
  - В.В. Винниченко;
  - С. Петлюра;
  - П. Скоропадський.

26. Проголошення ЗУНР.
27. Політичні погляди М. Скрипника та О. Шумського.
28. Українське національно-культурне відродження 20-30-х рр.
29. Тоталітаризм як явище світового порядку.
30. Політичні портрети:
  - В.І. Леніна;
  - Й.В. Сталіна.
31. М. Д. Кондратьєв – видатний український вчений-аграрник.
32. Голодомор 1933 р. на Вінниччині.
33. Політичний портрет С. Бендери.
34. Організація українських націоналістів: стратегія і тактика.
35. Партизанська боротьба в Україні.
36. Вінниччина в період фашистської окупації.
37. Українська повстанська армія.
38. Діяльність Хрущова М. С. в Україні.
39. Політичний портрет Р. Шухевича.
40. “Жданівщина” і духовне життя України.
41. Хрущовська відлига.
42. Політичні портрети:
  - П. Шелеста;
  - В. Щербицького;
  - В. Чорновола.
43. Народний рух в Україні: стратегія і тактика.
44. Політика русифікації в Україні та її наслідки.
45. Плюралізм власності в АПК і його вплив на розвиток громадянського суспільства.
46. Система аграрної освіти в Україні і її роль у розбудові української держави. Формування багатопартійної системи в Україні.
47. Політичний портрет Л. Кравчука;
  - -//- Л. Кучми;
  - -//- В. Ющенко.

Література

1. Акт проголошення незалежної України 24 серпня 1991 р. – К. – 1991.
2. Бойко О. Д. Історія України. – К., 2006.
3. Борисенко В.Й. Курс української історії: К., 1997.
4. Велика історія України: В 2 т. – К., 1993.
5. Винниченко В. Відродження нації: В 3 ч. – К., 1990.
6. Воронянський О.В. Історія України. – Харків. – 2006.
7. Грушевський М. Історія України – Русі: В 11 т. – К., 1991
8. Гудзь В.В. Історія України. – К.: 2003.
9. Декларація про державний суверенітет. – К. – 1991.
10. Діденко В. В., Коломієць С. С. Історія України: – К., 1999.
11. Дорошенко Д.І. Нарис історії України. – 1991.
12. Єфимова О. Я. Історія України та її народу. – К., 1992.
13. Іванченко Р. Історія без міфів. – К., 1996.
14. Історія України. – Львів, 1998.
15. Історія України: Документи і матеріали. – К., 2002.
16. Історія України: Курс лекцій: В 2 т. – К., 1992.
17. Історія України: Нове бачення: В 2 т. / За ред. В.А. Смолія. – К., 1997.
18. Історія України: Хрестоматія: В 2 ч. / Упор. С. М. Клапчук. – К., 1996.
19. Історія України / За ред. Б. Д. Лановика. – К., 2000.
20. Каденюк О.С. Історія України. – К. – 2008.
21. Кормич Л. І., Багацький В. В. Історія України. – К. – 2004.
22. Крип'якевич І. Історія України. – Львів, 1993.
23. Лановик Б. Д., Лазарович М. В. Історія України. – К., 2001.
24. Литвин В. М., Мордвинцев В. М., Слюсаренко А. Г. Історія України. – К, 2002.
25. Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 р.) – К., 2000.
26. Новітня історія України (1900-2000): Підручник / А. В. Слюсаренко. – К., 2002.
27. Новий довідник з історії України. – К., 2006.
28. Петровський та інші. Історія України. – Харків. – 2008.
29. Світлична В. В. Історія України. – К., 2008.
30. Слюсаренко А. Г., Томенко М. В. Історія української конституції. – К., 1993.
31. Україна і віхи історії. – К., 2001.
32. Шевчук В.П., Тараненко М. Г. Історія української державності. – К., 1999.
33. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків: В 3 т. – К., 1990-1991.

Навчальне видання

ПРОГРАМА
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
З КУРСУ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Автори: Левчук К.І., Джос Ф.Х.
Муханов В.М.

